

Konu: **Kadim Diller ve Yazılar**

Yazı: **112**

Göbeklitepe'nin Şifreleri

Doç. Dr. Haluk Berkmen

99 sayılı "Göbeklitepe" dönemi başlıklı yazımda [1] henüz avcı toplayıcılığı terk etmemiş bir toplumun birçok tapınak inşa ettiğinden ve sanat ürettiğinden söz ettim. Göbeklitepe konusunda birçok yazı yazılmış ve görüş ileri sürülmüş olsa da, halen yanıt bekleyen birçok soru var. Bu yazımda Göbeklitepe ile ilgili birkaç soru sorup kendi görüşlerimi yazacağım.

1) Göbeklitepe tapınakları neden daire şeklinde idi?

Kadim toplumların inanç sisteminde güneş önemli yer tutuyordu. Güneşi kutsal sayan kadim toplumlar tapınaklarını da güneşe benzetip daire şeklinde inşa etmişlerdir.

2) Tapınaklarda neden iç-içe iki daire var?

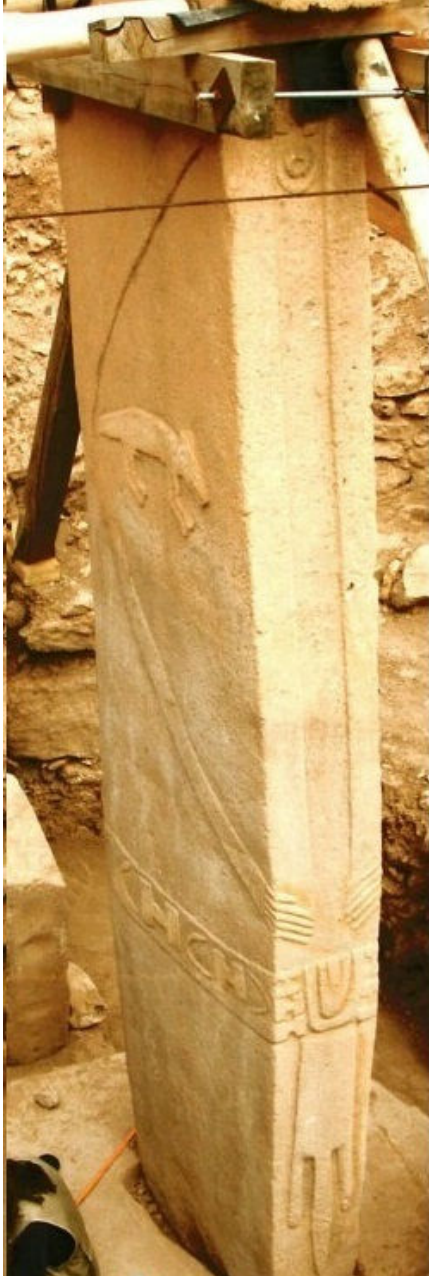
Kadim tapınaklarda iki bölüm bulunurdu. İç dairesel bölüme grubun yöneticisi ve boyun (klanın) önemli kişileri girebilirdi. Dış dairesel bölüme ise genel halk girebilirdi. Üstteki resimde Göbeklitepe tapınaklarında bulunan iç-içe iki dairesel bölge görülüyor. İç dairesel bölümde ayakta duran iki sütun ve dış dairesel bölümde birçok sütun bulunuyor.

3) Tapıntaki sütunların üst bölümü neden T harfi gibi düz yapıldı?

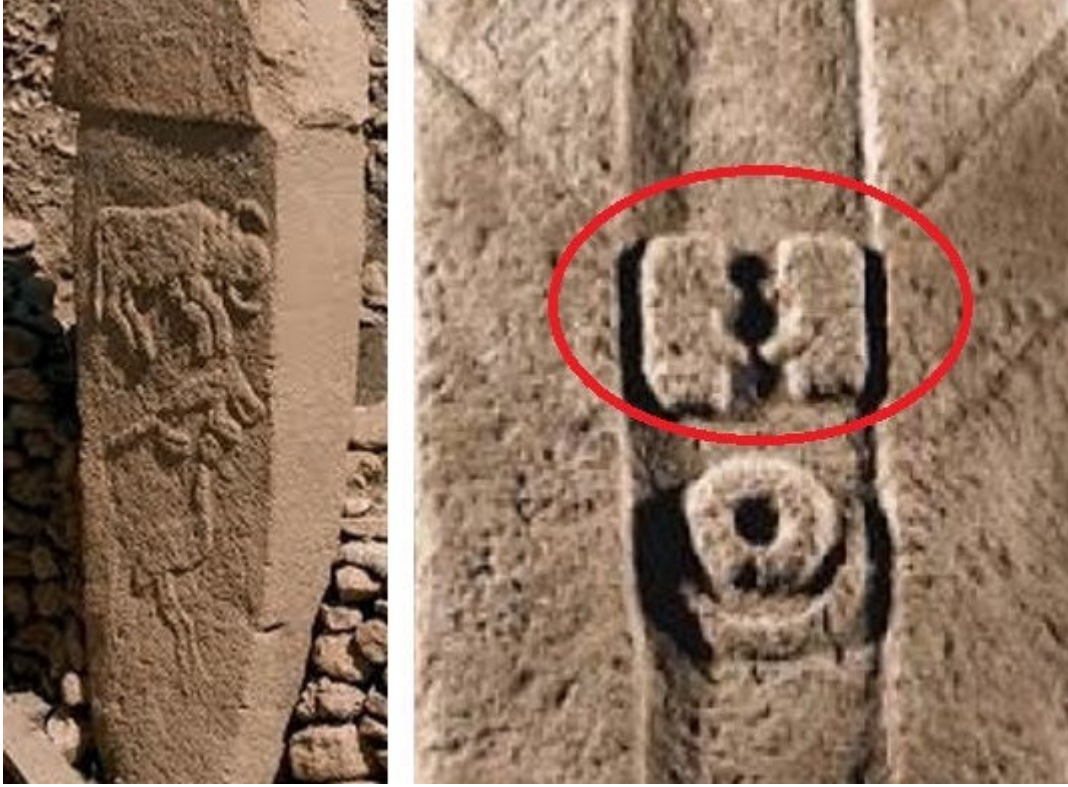
Sütunların üst bölümünün düz yapılmış olması tapınağı örten çatıyı taşımak amaçlıydı. Zira Göbeklitepe bölgesi yazın çok sıcak ve kışın çok soğuk olabilmektedir. Bu bakımdan tapınakların örtülü olmaları gerekirdi. Çatı tahtadan veya sazdan yapılmış olduğundan, zamanla malzeme toprağa karışmış, günümüze kadar ulaşamamıştır.

4) Sütunlardaki kabartma figürler ne ifade ediyorlar?

Alttaki resimde ellerini önde kavuşturmuş yöneticiyi görüyoruz. Sütunun üst bölümüne kazılmış olan güneş ve ay (Kün-Ay) simgesi güneşe ve aya verdikleri önemi belirtiyor. Sütunda kabartma bir tilki belirtilmiş. Böylece liderin tilki gibi kurnaz oluşu aktarılmak istenmiş olabilir. Kemerdeki simge ise yönetici (Khan) simgesidir. Simge iki yarım ay arasında bir çift insan içeriyor. Ellerini birleştirmiş iki insanın yönetici ve eşi olduğu görüşündeyim. Zira o dönemde kadınlar da erkekler kadar önemli olup, klan yaşamında önemli görevler yükleniyorlardı. Ayrıca ilk şamanlar kadınlardı ve yönetici kadar toplumda söz sahibi idiler. Aynı simgeyi Hitit kralları da kullanmıştır. Resmin alt kısmında Hitit krallık simgesi görülüyor.

**Hitit
krallarının
simgesi.**

Üstte solda görülen sütunda yukarıdan aşağı doğru boğa, tilki ve turna kuşu kabartmaları var. Kanımca bu sütun lidere ait olup, onun özellikleri resimlerle aktarılmış. Boğa gücüyle, tilki kurnazlığıyla ve turna kuşu zarafetiyle meşhurdur. Liderin özellikleri önem sırasına göre üstten alta doğru sıralanmış. Sütundaki mesaj: "*Liderimiz boğa gibi güçlü, tilki gibi kurnaz ve turna kuşu gibi zariftir*" olsa gerek. Nitekim üstteki resimde ellerini öne kavuşturmuş lideri simgeleyen sütunda tilki kabartması açıkça görülüyor.

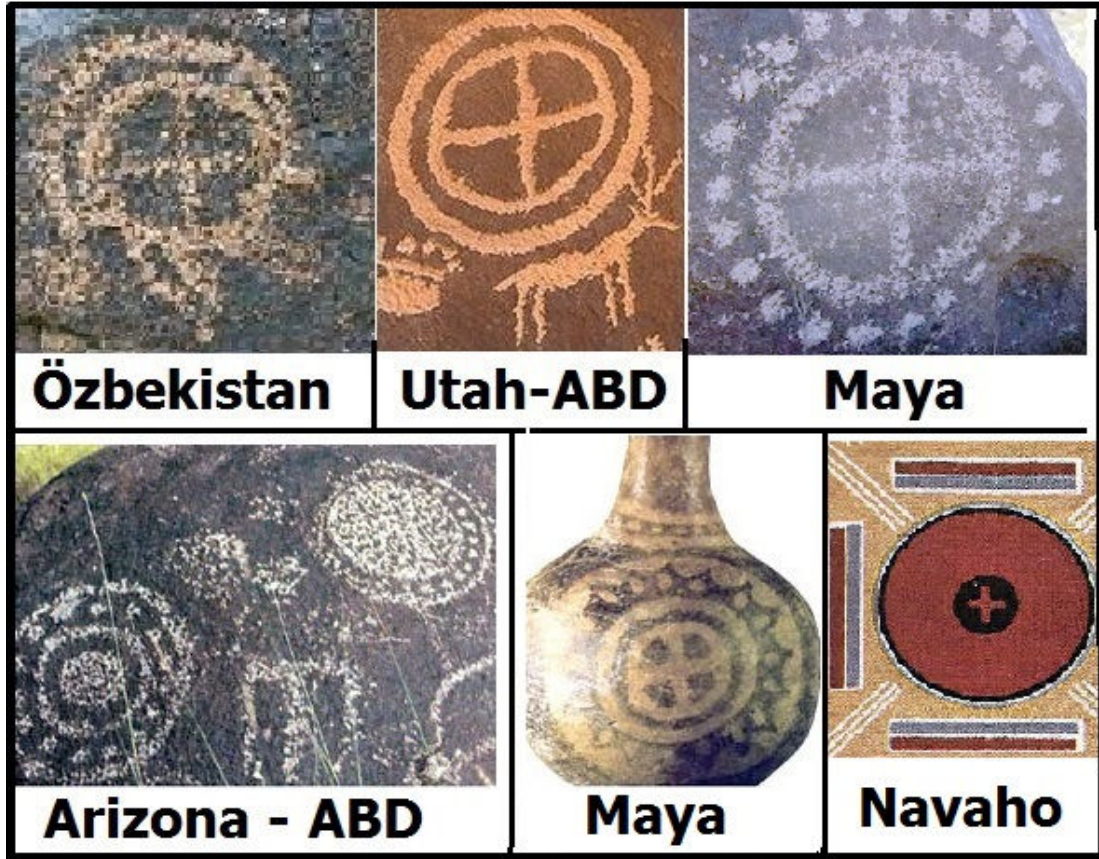
Sağdaki resimde kırmızı daire ile belirttiğim klanın kralı ve şaman eşi betimlenmiş. Bu kabartmada burunlar ve eller açıkça görülüyor. Çiftin birbirlerine doğru uzattıkları ellerinden eş oldukları anlaşılıyor. Çiftin altındaki **Kün-Ay** simgesi yönetici çiftin güneş ve ayı kutsal saydıklarını belirtiyor. Nitekim Asya Türklerinin inancında Oğuz Han'ın çocuklarından ikisinin adı **Kün/Gün Han** ile **Ay Han** idi. Oğuz Han'ın gerçek bir kişi olmadığı ve Gök Tengî'nin adı olduğu görüşümdedir. Zira, *Güneş Kültüne* inanan kadim Asya Türklerine göre, Oğuz Han'ın Gün Han adlı oğlundan, **Kayı, Bayat, Alka** ve **Kara** boyları ve Ay Han adlı oğlundan, **Yazgır, Döğer, Dodurga** ve **Yaparlı** boyları türemiştir. Bu ailevi yapı mitolojik bir özellik göstermektedir. Nitekim Fuzuli Bayat **Oğuz Kağan Dünyası** başlıklı kitabında Oğuz adının mitolojik bir kavram olduğunu şu sözlerle anlatıyor [2] :

Oğuz adı, Türk dünya modelinin antropogonik kavranma şekli olup makro kozmosun ve mikro kozmosun hemen hemen bütün katmanlarını modelleştirir. Bu bağlamda dilcilerin teklif ettikleri etimolojilerin her biri bu kozmik modelin bir katmanını oluşturur. Bütün söylenenleri bir çizelgeye dönüştürecek olursak şöyle bir şema ortaya çıkar: İnanç (Öküz) → Bilgelik (Oge) → İnsan (Oğuz) → Kavim (Ok) → Zaman (Og) → Mekân (Oğuz eli).

Benim görüşüme göre Oğuz adı insan ile ilişkili olmayıp, Tengri'nin adı olmaktadır. Kadim dönemde yönetici kişinin tanrısal özellikler taşıdığına ve yeryüzünde onun temsilcisi olduğuna inanıldığı hatırlatmak isterim.

Göbeklitepe tapınaklarını inşa eden insanlar bölgeye nereden geldiler?

Göbeklitepe benzeri dairesel tapınakların dünyanın birçok bölgesinde bulunduğunu "**Göbeklitepe'nin Şifreleri**" yazımda gösterdim. Binlerce yıl önce, Asya'nın iklimi aşırı soğuyunca insanlar her bir yana göç etmek zorunda kalmışlardır. Güneş ve ay kültüne inanan bu insanlar Asya'dan dağılıncı, gittikleri yerlere inançlarının temeli olan tapınaklarının şeklini kayalara çizmişlerdir. Amerika'nın kuzey ve orta bölgelerinde iç-içe iki daireden oluşan kaya resimleri, onların Asya'dan gelmiş olduklarının kanıtıdır. Altındaki resimlerde birçok tapınak çizimi görüyoruz. Dairelerin ortasındaki artı işareti "*Dört yöne hâkim Tengri*" simgesidir. Hem Anadolu'ya hem de Amerika kıtasına göç etmiş bu kadim kültüre ait insanlar Orta Asya bölgelerinden dağıldılar. Asya kıtası Avrupa ile Amerika kıtalarının ortasında yer aldığından çıkış bölgesini oluşturduğunu ve göçlerin Orta Asya'dan başladığını birçok yazımda kanıtlarıyla gösterdim. Nitekim **Ön-Türk Kozmogonisi** başlıklı yazımda [2], Tengri damgasının dünyadaki izlerini gösterdim. Asya kökenli damgaların zamanla harflere dönüştüklerini ve alfabetik yazının kökenini oluşturduklarını yazılarımda değişik örnekler sunarak gösterdim.

Kaynaklar

[1] <http://www.halukberkmen.net/pdf/397.pdf>

[2] <http://www.halukberkmen.net/pdf/293.pdf>